

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, ЯК ЗАБЕЗПЕЧУЮЧА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

***Анотація.** У статті досліджено значення фінансових ресурсів у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону. Визначені основні джерела фінансового забезпечення розвитку Причорноморського регіону в умовах децентралізації та запропоновані заходи щодо його зміцнення.*

***Ключові слова:** фінансові ресурси; регіон; розвиток; забезпечення; децентралізація.*

FINANCIAL RESOURCES AS PROVIDERS OF THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION UNDER DECENTRALIZATION CONDITIONS

***Abstract:** The article examines the importance of financial resources for the socio-economic development of the region. The main sources of financial support for the development of the Black Sea region in the conditions of decentralization are identified and measures are proposed to strengthen it.*

***Keywords:** financial resources; region; development; software; decentralization.*

За останнє десятиліття важливість та роль фінансових ресурсів різко змінилися, а їх достатність та доступність являється основним джерелом соціально-економічного розвитку регіонів. Розпочата реформа децентралізації, яка передбачає структурні зміни в багатьох сферах економічного і соціального розвитку, є необхідною умовою для того, щоб регіони та окремі територіальні громади мали змогу досягти запланованих стратегічних та поточних цілей свого функціонування. Тому в умовах високої динамічності розвитку світової економіки і трансформаційних процесів у вітчизняній економіці, зокрема, процесів децентралізації, актуалізуються дослідження проблем фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку окремих регіонів.

Реформа децентралізації та процес формування заможних територіальних громад є пріоритетними для уряду України і спрямована на функціонування ефективної системи місцевого самоврядування для створення високоякісного середовища для життя людей, підвищення якості послуг та забезпечення сталого розвитку регіонів. Реформа базується на європейських принципах місцевого самоврядування, які стали основою до добровільного характеру об'єднання територіальних громад. Підтвердженням цього є прийняття низки законодавчих актів, спрямованих на втілення децентралізації, серед яких є Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [1], «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2] затвердження «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [3].

Фінансування соціально-економічного розвитку регіонів є одним з найважливіших інструментів державної регіональної політики. Можливості його застосування безпосередньо залежать від наявності коштів, що виділяються на розвиток територій, а ефективність їх застосування - від можливості регіонів використовувати ці кошти. З децентралізацією влади при розподілі коштів регіонального розвитку акцент на відповідальності за регіональний розвиток перемістився з державних, регіональних та регіональних адміністрацій на громади, і тепер завданням місцевих органів є залучення коштів для регіонального розвитку і забезпечення місцевих потреб. Відповідно, здатність знаходити кошти для фінансування потреб та їх успішного використання залежить від кваліфікації місцевих органів влади, управлінських навичок у використанні коштів, можливості подання заявок на проекти та реалізації самих проектів. При цьому коштами для фінансування регіонального та місцевого розвитку є кошти місцевих бюджетів та міжбюджетні трансферти, кошти Державного фонду регіонального розвитку, кошти міжнародних фондів та міжнародних фінансових організацій (проектне фінансування), а для об'єднаних територіальних громад – також і субвенція на розбудову їх інфраструктури.

Аналіз статистичних даних показав, що сучасний стан фінансування розвитку Причорноморського регіону за рахунок коштів місцевих бюджетів та міжбюджетних трансфертів характеризується позитивними змінами бюджетної децентралізації в його областях. В цілому, доходи бюджету цього регіону у 2018 році порівняно з 2017 роком зросли на 14959,4 млн.грн. (38,1%), у 2019 році порівняно з 2018 роком зросли ще на 5766,2 млн.грн.(10,6%). При цьому темп зростання доходів бюджету у Миколаївській області за 2019 рік становив 10,3%, Одеській області - 10,5%, Херсонській області -15,2%. Спостерігається поступове підвищення податкових надходжень до бюджету Миколаївської області з 37,98% у 2017 році до 39,58% у 2019 році, Одеської області – з 44,11% до 46,7%, Херсонської області – з 32,1% до 32,2%. Це сприяло збільшенню вагомості такого джерела наповнення бюджету Причорноморського регіону у 2019 році до 42,1% [4].

Поряд з такими тенденціями, слід відзначити і негативну динаміку централізації фінансових ресурсів Причорноморського регіону. Так, у формуванні загальної суми доходів місцевих бюджетів суттєво зросла роль трансфертів, причому їх питома вага перевищує 50%, а по Херсонській області перевищує 60%. За останні роки майже 90% трансфертів з державного бюджету склали дотації вирівнювання та субвенції на здійснення державних програм соціального захисту населення, що свідчить про достатньо високий рівень делегування державою функцій у розподілі ресурсів, зниження рівня самодостатності місцевих бюджетів регіону.

Одним із показників, який характеризує фінансовий потенціал громади, спроможність забезпечувати її діяльність за рахунок ресурсів, які генеруються на її території є показник доходів загального фонду на одного мешканця. За підсумками 2019 р. у Причорноморському регіоні в середньому цей показник становив 6271 грн., при цьому найвище значення спостерігається у Миколаївській області – 7460 грн. (із розрахунку на одного мешканця по всіх ОТГ дохід в середньому становить 4 737,7 грн.). Іншим важливим показником є величина капітальних видатків на одного мешканця, який по регіону в середньому становив 3309 грн. (середній обсяг видатків по всіх 806 ОТГ із розрахунку на одного мешканця склав 1 540,6 грн.)

Слід відзначити, що обсяги капітальних видатків відображають спроможність окремої територіальної громади забезпечувати соціально-економічний розвиток, можливості для реалізації проектів інфраструктурного розвитку, створення матеріальних активів, тощо. Так, показник питомої ваги капітальних видатків у загальному обсязі видатків склав за підсумками 2019 р. у Причорноморському регіоні 26,9% (по всіх 806 ОТГ середній рівень капітальних видатків становить 18%). Таким чином, результатом реформи децентралізації стало підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, пошуку резервів їх наповнення, покращення ефективності адміністрування податків і зборів.

Іншим важливим джерелом фінансування регіонального розвитку є кошти Державного фонду регіонального розвитку. Однак, в процесі реалізації проектів регіонального розвитку виявлені факти порушення вимог законодавства про містобудівну діяльність по Херсонській області на суму 210,5 млн. грн.(44,2% від загальної суми), по Одеській області- на 12,2 млн.грн.[5]. Факти порушень замовниками вимог законодавства у сфері публічних закупівель виявлено у Одеській області на 17,9 млн.грн..(7,2% від загальної суми). Також з порушенням бюджетного законодавства у Одеській області використано 15,3 млн грн та неефективно – 44,4 млн грн, що становить 28% загальної суми неефективного використання відповідних коштів перевірених проектів, у Херсонській – відповідно 62,3 млн.грн. і 0,3 млн грн..

Таким чином, з метою зміцнення джерел фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку Причорноморського регіону необхідно визначити відповідні напрями, серед яких варто відзначити такі, як:

- при реалізації спільних проектів, програм доцільно об'єднання фінансових ресурсів кількох бюджетів, що сприятиме досягненню необхідного рівня концентрації коштів при реалізації капіталомістких проектів, результати яких потрібні усім областям регіону (наприклад, інвестиційні проекти концесії морських портів за новими прозорими правилами);
- залучення додаткових коштів шляхом проведення емісійних та кредитних заходів, що уможливить міським радам від розміщення облігацій отримати кошти, які залучаються для фінансування бюджету їх розвитку та використовуються для створення, приросту чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування, тощо;

- активізація банківського кредитування конкурентоспроможних видів діяльності регіону, сеоед яких переробна промисловість, машинобудування (суднобудування), транспортна сфера (у т.ч. морські і річкові перевезення), сільське господарство;
- підвищення відповідальності громад, місцевої влади за пропозиції інвестиційних проектів та подальшої їх успішної реалізації, як передумови ефективності використання коштів у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Закон України «Про співробітництво територіальних громад» №1508-VII від 17 червня 2014 року, який набув чинності 25 липня 2014 року / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.

2.Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс] : Закон України № 157-VIII від 05.02.2015 //

Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 13. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

3.Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні :Розпорядження Кабінету Міністрів України № 333-р від 01.04.2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу :<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

4.Статистичний збірник Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mof.gov.ua>.

5.Звіт Рахункової палати «Про результати аудиту ефективності використання коштів державного фонду регіонального розвитку» Затврджено рішенням Рахункової палати від 26.03.2019.- № 7-1 <https://tr.gov.ua/>

Карась Петро Миколайович, кандидат економічних наук, професор кафедри фінансів, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, Миколаїв, e-mail: karas.nuos@gmail.com

Karas Petro N. PhD Economics, professor of Finance Department Admiral Makarov National Universityof Shipbuildin. Nikolaev. e-mail: karas.nuos@gmail.com